
PROJEKT BUDOWLANY
**INSTALACJI CENTRALNEGO OGRZEWANIA
W BUDYNKU MIESZKALNYM WIELORODZINNYM
przy ul. Łukasińskiego 19 w Żyrardowie**

KATEGORIA OBIEKTU XIII

Inwestor :

Gmina Miasto Żyrardów
Plac Jana Pawła II 1
96-300 Żyrardów

Obiekt :

BUDYNEK MIESZKALNY WIELORODZINNY
96-300 Żyrardów ul. Łukasińskiego 19
dz. nr ew. 4097 obręb 0004

Projektował:

mgr inż. Grzegorz Głuszczyk
upr. projektowe MAZ/0254/PWOS/10
w specjalności instalacyjnej w zakresie sieci, inst. i urządzeń cieplnych,
wentylacyjnych, gazowych, wodociągowych i kanalizacyjnych

Sprawdził:

mgr inż. Ryszard Najda
upr. projektowe MAZ/0453/PBS/15
w specjalności instalacyjnej w zakresie sieci, inst. i urządzeń cieplnych,
wentylacyjnych, gazowych, wodociągowych i kanalizacyjnych

wrzesień 2018

SPIS ZAWARTOŚCI OPRACOWANIA

Oświadczenie Projektanta i Sprawdzającego	3
Uprawnienia i Zaświadczenie z Mazowieckiej Izby Inżynierów Budownictwa projektanta.....	4
Uprawnienia i Zaświadczenie z Mazowieckiej Izby Inżynierów Budownictwa sprawdzającego.....	6
Warunki techniczne nr TZP/05/05/2018 przyłączenia do sieci ciepłowniczej.....	8
Uzgodnienie dokumentacji projektowej PEC”Żyrardów” PEC/TT/2664/2018.....	9a
I. Opis techniczny	
1. <i>PODSTAWA OPRACOWANIA</i>	10
2. <i>PRZEDMIOT OPRACOWANIA</i>	10
3. <i>STAN ISTNIEJĄCY</i>	11
3.1. <i>Charakterystyka budynku</i>	11
4. <i>CHARAKTERYSTYKA PROJEKTOWANEJ INSTALACJI</i>	12
4.1. <i>Źródło ciepła</i>	12
4.2. <i>Parametry zaprojektowanej instalacji centralnego ogrzewania</i>	12
4.3. <i>Przewody</i>	12
4.4. <i>Kompensacja</i>	13
4.5. <i>Rozdzielacze</i>	13
4.6. <i>Grzejniki</i>	13
4.7. <i>Armatura odpowietrzająca</i>	14
4.8. <i>Armatura regulacyjna, odcinająca, spustowa</i>	14
4.9. <i>Armatura grzejnikowa</i>	14
5. <i>Wytyczne dla montażu, prób rozruchu i eksploatacji instalacji</i>	14
6. <i>Izolacja termiczna</i>	15
7. <i>Pomieszczenie węzła cieplnego - adaptacja</i>	15
8. <i>Roboty budowlane poinstalacyjne</i>	16
9. <i>Określenie obszaru oddziaływania inwestycji</i>	16
10. <i>Uwagi końcowe</i>	17
11. <i>INFORMACJA DOTYCZĄCA BEZPIECZEŃSTWA I OCHRONY ZDROWIA</i>	18
II. Załączniki	
1. Obliczenia c.o. – wyniki ogólne	
III. Rysunki	
• Rys nr 1 – Plan sytuacyjny	
• Rys nr 2 – Rzut piwnic.	
• Rys nr 3 – Rzut parteru	
• Rys nr 4 – Rzut 1 piętra	
• Rys nr 5 – Rzut 2 piętra	
• Rys nr 6 – Rozwinięcie instalacji c.o.	
• Rys nr 7 – Pomieszczenie węzła cieplnego – wytyczne adaptacji budowlane.	
• Rys nr 8 – Pomieszczenie węzła cieplnego – wytyczne adaptacji instalacyjnej.	

Oświadczenie projektanta

Na podstawie art. 20 ust. 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane (Dz. U. 2017, poz. 1332), składam niniejsze oświadczenie, jako projektant projektu budowlanego „**Instalacji centralnego ogrzewania w budynku mieszkalnym wielorodzinnym**” przy ul. Łukasińskiego 19 w Żyrardowie położonego na działce nr ew. 4097 obręb 0004, iż projekt został wykonany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zasadami wiedzy technicznej i w całości nadaje się do realizacji.

Projekt budowlany został zaprojektowany na podstawie posiadanych uprawnień budowlanych w specjalności instalacyjnej bez ograniczeń.

/PROJEKTANT/
dn. 07 wrzesień 2018 r.

Oświadczenie sprawdzającego

Na podstawie art. 20 ust. 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane (Dz. U. 2017, poz. 1332), składam niniejsze oświadczenie, jako sprawdzający projektu budowlanego „**Instalacji centralnego ogrzewania w budynku mieszkalnym wielorodzinnym**” przy ul. Łukasińskiego 19 w Żyrardowie położonego na działce nr ew. 4097/2 obręb 0004, iż projekt został wykonany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zasadami wiedzy technicznej i w całości nadaje się do realizacji.

Projekt budowlany został zaprojektowany na podstawie posiadanych uprawnień budowlanych w specjalności instalacyjnej bez ograniczeń.

/SPRAWDZAJĄCY/
dn. 07 wrzesień 2018 r.

I. OPIS TECHNICZNY

1. PODSTAWA OPRACOWANIA.

- Zlecenie Inwestora.
- Inwentaryzacja budynku na potrzeby projektu.
- Wytyczne Inwestora
- Warunki techniczne
- Obowiązujące normy i przepisy

PN-EN 215:2002/A1:2005	Termostatyczne zawory grzejnikowe. Wymagania i badania.
PN-EN 442-1:1999/A1:2005	Grzejniki. Wymagania i warunki techniczne.
PN-EN 442-2:1999/A2:2005	Grzejniki. Moc cieplna i metody badań.
PN-EN ISO 6946:1999	Komponenty budowlane i elementy budynku. Opór cieplny i współczynniki przenikania ciepła. Metoda obliczania.
PN-EN ISO 13370:2008	Ciepłone właściwości użytkowe komponentów budowlanych. Wymiana ciepła przez grunt. Metoda obliczania.
PN-EN ISO 13789:2008	Ciepłone właściwości użytkowe budynków- Współczynniki przenoszenia ciepła przez przenikanie i wentylację- Metoda obliczania.
PN-EN ISO 14683:2008	Mostki cieplne w budynkach. Liniowy współczynnik przenikania ciepła. Metody uproszczone i wartości orientacyjne.
PN-82/B-02403	Ogrzewnictwo. Temperatury obliczeniowe zewnętrzne.
PN-EN 12828:2006	Instalacje ogrzewcze w budynkach. Projektowanie wodnych instalacji centralnego ogrzewania.
PN-EN 14336:2005	Instalacje ogrzewcze budynków. Instalacja i przekazanie do eksploatacji wodnego systemu grzewczego.
PN-91/B-02420	Ogrzewnictwo. Odpowietrzenie instalacji ogrzewań wodnych. Wymagania.
PN-EN 12831:2006	Instalacje ogrzewcze w budynkach. Metoda obliczania projektowanego obciążenia cieplnego.
PN-83/B-03430	Wentylacja w budynkach mieszkalnych , zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej. Wymagania- wraz ze zmianą PN-83/B-03430/Az3:2000
-	Wymagania techniczne COBRTI-Instal
Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002r. W sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75/02 poz. 690, Nr 33/03 poz. 270) z późniejszymi zmianami.	

2. PRZEDMIOT OPRACOWANIA.

Przedmiotem opracowania jest projekt budowlany doposażenia w instalację centralnego ogrzewania budynku mieszkalnego wielorodzinnego przy ul. Łukasińskiego 19 w Żyrardowie.

Przyjęte założenia do projektu technicznego:

- z uwagi na zabytkowy charakter budynku projektuje się instalację w sposób nie naruszający konstrukcji budynku i nie powodujący zmian w wyglądzie zewnętrznym budynku,
- instalację centralnego ogrzewania projektuje się z rury miedzianych do lutowania kapilarnego, $T_{rob} = 110^{\circ}\text{C}$, $P_{max} = 1,6 \text{ MPa}$.

- grzejniki stalowe płytowe, zawory termoregulacyjne, odpowietrzniki automatyczne na pionach,
- układ c.o. zamknięty, zasilanie z węzła ciepłego zlokalizowanego w piwnicy budynku
- we wszystkich lokalach zaprojektowano instalację c.o.. Istniejące instalacje c.o. etażowe przewidziano do likwidacji.
- w pomieszczeniach, w których nie zaprojektowano grzejników straty ciepła zostały rozdzielone do pomieszczeń sąsiednich,
- wielkości grzejników zaprojektowano przy uwzględnieniu odległości spodu parapetu od posadzki. Wymagana minimalna, wolna przestrzeń między spodem grzejnika, a posadzką – 20 cm. W razie stwierdzenia przez Wykonawcę robót mniejszej odległości między spodem grzejnika a posadzką, należy skontaktować się z projektantem celem korekty w doborze grzejnika. Szczegóły lokalizacji i wielkości grzejników w części rysunkowej opracowania,
- w dopuszcza się montaż grzejnika w miejscu ustalonym z lokatorem, innym niż w niniejszym opracowaniu. W przypadku korekty wielkości i rodzaju grzejnika, należy zapewnić pokrycie mocy wskazanej w projekcie, grzejniki łazienkowe bez możliwości podłączenia grzałek elektrycznych.
- zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. nr 75, poz. 690) zaprojektowano głowice termostatyczne z ograniczeniem temperatury minimalnej +16°C, na klatkach schodowych sugeruje się montaż głowic termostatycznych z zabezpieczeniem przed manipulacją.

3. STAN ISTNIEJĄCY

3.1. Charakterystyka budynku

Budynek jest zlokalizowany w Żyrardowie przy ul. Łukasińskiego 19, posiada jedną klatkę schodową, trzy kondygnacje nadziemne (parter, I piętro, II piętro), oraz podpiwniczenie pod całym budynkiem. Rok budowy około 1900r. Okna w budynku częściowo wymienione na PCV. Dach nie ocieplony..

Budynek wyposażony jest w instalację wod-kan, elektryczną. Ogrzewanie mieszkań jest realizowane najczęściej przy pomocy piecy węglowych i kuchni węglowych współpracujących z instalacją grzejnikową w obrębie mieszkania.

4. CHARAKTERYSTYKA PROJEKTOWANEJ INSTALACJI.

Instalacja została zaprojektowana jako jednostrefowa, pompowa, dwururowa z rozdziałem dolnym, w układzie zamkniętym, zasilana z indywidualnego węzła cieplnego zlokalizowanego w pomieszczeniu w piwnicy budynku.

Na klatce schodowej zlokalizowano dwa piony zasilające lokale mieszkalne, na zasilaniu do lokali mieszkalnych zaprojektowano zawory odcinające, które należy zlokalizować w natynkowych szafkach rozdzielaczowych, wymiary szafek dobrać po montażu instalacji.

4.1. Źródło ciepła.

Budynek w ciepło będzie zasilany z sieci miejskiej poprzez węzeł cieplny, który zostanie wybudowany w pomieszczeniu po komórce lokatorskiej w piwnicy budynku

4.2. Parametry zaprojektowanej instalacji centralnego ogrzewania.

Ciśnienie dyspozycyjne	–	12,8 kPa
Parametry instalacji Tz/Tp	–	80/60°C
Moc projektowana	–	48,6 kW
Przepływ	–	2,13 m ³ /h
Zład	–	360 dm ³

Obliczenia zapotrzebowania na ciepło dla budynku wykonano w programie Audytor OZC. Zestawienie wyników obliczeń zapotrzebowania na ciepło stanowi załącznik do niniejszego projektu.

4.3. Przewody.

Instalacja została zaprojektowana z rur miedzianych do lutowania kapilarnego, Trob=110°C, Pmax=1,6MPa. Instalację należy wykonać nad posadzką na parterze, I i II piętrze zasilając od dołu grzejniki płytowe zaworowe. Przejścia przez przegrody wykonać pod kątem prostym, pamiętając aby w grubości przegród nie wykonać

połączenia przewodów. Rurociągi przez przegrody budowlane prowadzić w tulejach osłonowych.

4.4. Kompensacja.

Wydłużenia termiczne przewodów rozprowadzających będą kompensowane przez układ przewodów – ramię sprężyste.

Maksymalne odległości pomiędzy podporami przesuwными montowanymi na odcinkach poziomych:

Średnica zewnętrzna Dz	Maksymalne odległości pomiędzy podporami przesuwными
mm	cm
20	60
25	70
32	75
40	85
50	90
63	105

4.5. Rozdzielacze

Projektuje się rozdzielacze z rury stalowe ze szwem przewodowe wg. PN-74/H-74244o średnicy Dn 60,3x3,6mm i długości L=0,5m.

Osprzęt rozdzielaczy stanowić będą termometry, manometry, zawory kulowe odcinające oraz króćce z zaworami spustowymi. Rozdzielacze należy podłączyć do węzła wybudowanego przez PEC "Żyrardów".

4.6. Grzejniki.

Jako elementy grzejne zaprojektowano grzejniki stalowe płytowe firmy VOGEL&NOOT, zaworowy typ KV, z wbudowanym zaworem termostatycznym Danfoss nr 013G0360 z nastawą wstępną, oraz grzejniki łazienkowe drabinkowe SAHARA firmy Instal-Projekt.

Przy doborze grzejników uwzględniono 15% nadmiar powierzchni grzejnej w związku z zastosowaniem zaworów termostatycznych.

4.7. Armatura odpowietrzająca.

Odpowietrzenie instalacji przewidziano poprzez odpowietrzniki automatyczne Valmat montowane na końcach pionów wraz z zaworem odcinającym kulowym i filtrem siatkowym oraz na ostatnich grzejnikach w danym obiegu, pozostałe grzejniki wyposażone będą w ręczne zawory odpowietrzające.

4.8. Armatura regulacyjna, odcinająca, spustowa

Armatura regulacyjna nie występuje, instalacja w budynku będzie wyregulowana poprzez nastawy na zaworach grzejnikowych. Nastawy zaworów zgodnie z wartościami na rozwinięciu instalacji.

4.9. Armatura grzejnikowa

Przy grzejnikach łazienkowych zaprojektowano termostaticzne zawory grzejnikowe z nastawą wstępną, typ RA-N, wykonanie standardowe (z nyplami standardowymi) z głowicami cieczowymi serii RAW 013G5116 z ograniczeniem do 16°C, na powrocie zawory odcinające typ RA-N.

Grzejniki dolnozasilane należy podłączyć do instalacji poprzez podwójne przyłącza grzejnikowe kątowe RLV-KS firmy Danfoss. Grzejniki dolnozasilane należy wyposażyć w głowice cieczowe serii RAW 013G5116 firmy Danfoss z ograniczeniem do 16°C.

Na klatce schodowej (pom.WC) należy zamontować zabezpieczenia antykradzieżowe głowic.

5. Wytyczne dla montażu, prób rozruchu i eksploatacji instalacji

Instalację należy wykonać w oparciu o „Warunki techniczne wykonania i odbioru instalacji ogrzewczych”- zeszyt 6, maj 2003r., COBRTI Instal.

Po zamontowaniu instalacji należy ją przepłukać i poddać próbie ciśnieniowej na ciśnienie $p_{\text{próby}} = 0,6 \text{ MPa}$. Po przeprowadzeniu próby dokonać nastaw zaworów.

Następnie instalację wyregulować nastawiając nastawy zaworów przy grzejnikowych (zgodnie z rozwinięciem instalacji).

W czasie próby szczelności instalacji w stanie zimnym, połączonej z płukaniem zładu, wszystkie zawory przelotowe i grzejnikowe muszą znajdować się w położeniu całkowitego otwarcia.

6. Izolacja termiczna

Po przeprowadzeniu próby ciśnieniowej należy zaizolować przewody w podrozdzielni oraz poziom w piwnicach.

Jako izolację zastosować izolację z wełny mineralnej w płaszczu z folii aluminiowej np. Flexorock Rockwool. :

Średnica nominalna DN przewodu lub komponentu	Minimalna grubość warstwy izolacji
mm	mm
20-32	20
40-50	30
63	40

Rurociągi w mieszkaniach bez izolacji.

7. Pomieszczenie węzła cieplnego - adaptacja.

Na pomieszczenie węzła cieplnego należy zaadaptować pomieszczenie w piwnicy.

Roboty do wykonania w związku z adaptacją pomieszczenia w piwnicy na węzeł cieplny:

- likwidacja na klatce schodowej łazienki dla potrzeb lokalu nr 1, oraz przeniesienie podejść wod-kan do lokalu nr 1, oraz zaplecza sklepu
- wymiana drzwi wejściowych do piwnicy
- wymiana schodów do piwnicy na metalowe
- wykonanie wylewki betonowej w piwnicach
- wydzielenie pomieszczenia węzła cieplnego poprzez wymurowanie ściany działowej 12cm z bloczków betonowych.
- montaż drzwi metalowych EI60 wejściowych do pomieszczenia węzła cieplnego
- w wykonać instalację oświetleniową w piwnicach oraz wydzielonym pomieszczeniu węzła cieplnego oraz 2xgniazdo 230V zgodnie z obowiązującymi przepisami (oświetlenie i gniazda 230V) zasilone z tablicy administracyjnej.
- wykonać zasilenie elektryczne węzła cieplnego w rozdzielni głównej budynku

- wykonać studzienkę schładzającą Ø425 głębokości 60cm, zakończyć w posadzce wpustem PP A15 Wavin.
- w studzience należy zainstalować pompę zatapialną Unilift KP-AV 150 Grundfos i podłączyć przewód tłoczny do kanalizacji sanitarnej.
- wykonać kanał nawiewny typu Z-Z o wym 20x15cm, lokalizując jego wlot w świetle okna piwnicznego, (montaż okna o mniejszych wymiarach)
- montaż okna 40x40cm
- wykonać kanał wywiewny Ø100, z wentylatorem wyciągowym ściennym,

8. Roboty budowlane poinstalacyjne.

Uzupełnienie tynków wykonać po przekuciach w technologii cementowo-wapiennej, nie dopuszczalne jest zastosowanie zapraw gipsowych. Ściany należy malować farbami dyspersyjnymi.

9. Określenie obszaru oddziaływania inwestycji

Obszar oddziaływania projektowanego obiektu zamyka się w granicy działki na której jest projektowana inwestycja, tj. na działce nr ewidencyjny: 4097 obręb 0004 w Żyrardowie przy ul. Łukasieńskiego 19 w budynku mieszkalnym wielorodzinnym. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010r. (Dz. U. nr 213, poz. 1397) projektowana inwestycja polegająca na budowie instalacji centralnego ogrzewania nie zalicza się do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. W związku z powyższym zgodnie z art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.) nie wymaga przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i nie jest wymagane uzyskanie decyzji organu o środowiskowych uwarunkowaniach. Projektowana instalacja c.o. nie wpływa niekorzystnie na środowisko. Zastosowane rozwiązania techniczne nie wymagają ustanawiania żadnych stref ochrony sanitarnej i nie narusza stref ochrony sanitarnej innych obiektów.

10. Uwagi końcowe

1. Przed rozpoczęciem robót należy zapoznać się z całością dokumentacji projektowej włącznie z projektami branżowymi i innymi istotnymi dla realizacji dokumentami.
2. Wykonawca ma obowiązek sprawdzić wszystkie wymiary w naturze.
3. Należy sygnalizować jednostce projektowania wystąpienie kolizji i zagrożeń dla prawidłowej realizacji inwestycji przed przystąpieniem do robót.
4. Wszystkie materiały i rozwiązania powinny posiadać wymagane prawem atesty, badania i certyfikaty.
5. Przy wykonywaniu robót należy stosować się do przepisów prawa, norm i instrukcji producentów i dostawców materiałów budowlanych.
6. Roboty budowlane należy wykonywać zgodnie ze sztuką budowlaną.
7. Wszystkie roboty winne być wykonywane przez firmy specjalistyczne i przeszkolone w wykonywaniu instalacji w zaprojektowanych systemach, zgodnie z przepisami bhp i pod kierownictwem osób uprawnionych. Zaprojektowana armatura jest odporna na działanie temperatury 100°C i ciśnienia 0,6MPa. Instalację przed montażem zaworów termostatycznych należy wypłukać.

Projektował:
mgr inż. Grzegorz Głuszczyk
nr upr. MAZ/0254/PWOS/10

Sprawdził:
mgr inż. Ryszard Najda
nr upr. MAZ/0254/PWOS/10

11. INFORMACJA DOTYCZĄCA BEZPIECZEŃSTWA I OCHRONY ZDROWIA

OBIEKT: Budynek mieszkalny wielorodzinny
96-300 Żyrardów ul. Łukasińskiego 19

INWESTOR: Gmina Miasto Żyrardów
Plac Jana Pawła II 1
96-300 Żyrardów

PROJEKTANT: mgr inż. Grzegorz Głuszczyk
06-456 Ojrzeń,
ul. Pułuska 30

wrzesień 2018

Zakres robót.

Zakres robót obejmuje budowę instalacji centralnego ogrzewania w budynku mieszkalnym wielorodzinnego przy ul. Łukasińskiego 19 w Żyrardowie.

1 Istniejące obiekty budowlane

Teren budowy stanowi istniejący budynek mieszkalny przy ul. Łukasińskiego 19 w Żyrardowie.

2 Elementy zagospodarowania działki lub terenu stwarzające zagrożenie.

Nie dotyczy. Wszystkie roboty prowadzone wewnątrz istniejącego budynku.

3 Przewidywane zagrożenia

Przyczyny organizacyjne powstania wypadków przy pracy:

- a) Niewłaściwa ogólna organizacja pracy
- b) Niewłaściwa organizacja stanowiska pracy

Przyczyny techniczne powstania wypadków przy pracy:

- a) Niewłaściwy stan czynnika materialnego
- b) Niewłaściwe wykonanie czynnika materialnego
- c) Wady materiałowe czynnika materialnego
- d) Niewłaściwa eksploatacja czynnika materialnego

4 Instruktaż pracowników

Przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych pracownicy muszą zostać przeszkoleni w zakresie BHP, zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia, zasad bezpośredniego nadzoru nad pracami szczególnie niebezpiecznymi przez wyznaczone w tym celu osoby, zasad stosowania przez pracowników środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego, obsługi urządzeń mechanicznych. Przed przystąpieniem do zgrzewania rur polipropylenowych pracownicy muszą zostać przeszkoleni w zakresie bezpiecznej obsługi zgrzewarek.

Na placu budowy powinny być udostępnione pracownikom do stałego korzystania, aktualne instrukcje BHP dotyczące wykonywania prac związanych z zagrożeniami wypadkowymi lub zagrożeniami zdrowia pracowników, obsługi maszyn i innych urządzeń technicznych, postępowania z materiałami szkodliwymi dla zdrowia i niebezpiecznymi, udzielania pierwszej pomocy.

Nie wolno dopuścić pracownika do pracy, do której wykonywania nie posiada wymaganych kwalifikacji lub potrzebnych umiejętności, a także dostatecznej znajomości przepisów oraz zasad BHP.

5 Środki techniczne i organizacyjne zapobiegające niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych

Roboty budowlane prowadzone będą wewnątrz zamieszkałego budynku wielorodzinnego. Z tego względu przed rozpoczęciem prac należy:

- Poinformować wszystkich mieszkańców o planowanych robotach, związanych z nimi niebezpieczeństwach, ograniczeniach w korzystaniu z obiektu i utrudnieniach
- Wyznaczyć i oznakować strefy niebezpieczne, do których zabroniony jest wstęp mieszkańcom- miejsca, w których aktualnie prowadzone są roboty demontażowe lub montażowe rurociągów, miejsca składowania materiałów
- Zapewnić dostęp do energii elektrycznej oraz wody
- Zapewnić możliwość odprowadzania ścieków lub ich utylizacji

- Urządzić pomieszczenia higieniczno-sanitarne i socjalne
- Zapewnić oświetlenie naturalne i sztuczne
- Zapewnić właściwą wentylację
- Zapewnić łączność telefoniczną
- Urządzić składowiska materiałów i wyrobów i zabezpieczyć je przed dostępem osób niepowołanych

Instalacje elektryczne na terenie budowy powinny być użytkowane w taki sposób, aby nie stanowiły zagrożenia pożarowego lub wybuchowego i chroniły pracowników przed porażeniem prądem elektrycznym. Roboty związane z podłączeniem, sprawdzeniem, konserwacją i naprawą instalacji i urządzeń elektrycznych mogą być wykonywane wyłącznie przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia. Przewody elektryczne zasilające urządzenia mechaniczne powinny być zabezpieczone przed uszkodzeniami mechanicznymi, a ich połączenia z urządzeniami mechanicznymi wykonane w sposób zapewniający bezpieczeństwo pracy osób obsługujących takie urządzenia.

Należy zapewnić dostateczną ilość wody zdanej do picia pracownikom zatrudnionym na budowie oraz do celów higieniczno- sanitarnych, gospodarczych i przeciwpożarowych.

Na terenie budowy powinny być urządzone i wydzielone pomieszczenia higieniczno-sanitarne i socjalne – szatnie (na odzież roboczą i ochronną), umywalnie, jadalnie, suszarnie oraz ustępy. Dopuszczalne jest korzystanie z istniejących na terenie budowy pomieszczeń i urządzeń higieniczno- sanitarnych inwestora, jeżeli przewiduje to zawarta umowa.

Na terenie budowy powinny być wyznaczone, oznakowane, utwardzone i odwodnione miejsca do składowania materiałów i wyrobów. Składowiska materiałów, wyrobów i urządzeń technicznych należy wykonać w sposób wykluczający możliwość wywrócenia, zsunęcia, rozsunięcia się lub spadnięcia

Składowanych wyrobów i urządzeń. Materiały drobnicowe powinny być ułożone w stosy o wysokości nie większej niż 2,0 m, a stosy materiałów workowanych ułożone w warstwach krzyżowo do wysokości nieprzekraczającej 10 warstw. Odległość stosów przy składowaniu materiałów nie powinna być mniejsza niż: 0,75m – od ogrodzenia lub zabudowań, 5,00m- od stałego stanowiska pracy.

Teren budowy powinien być wyposażony w sprzęt niezbędny do gaszenia pożarów, który powinien być regularnie sprawdzany, konserwowany i uzupełniany, zgodnie z wymaganiami producentów i przepisów przeciwpożarowych. Ilość i rozmieszczenie gaśnic przenośnych powinno być zgodne z wymaganiami przepisów przeciwpożarowych.

W pomieszczeniach zamkniętych należy zapewnić wymianę powietrza, wynikającą z potrzeb bezpieczeństwa pracy. Wentylacja powinna działać sprawnie i zapewniać dopływ świeżego powietrza. Nie może ona powodować przeciągów, wyziębienia lub przegrzewania pomieszczeń pracy.

Przed przystąpieniem do robót demontażowych pracownicy powinni być zapoznani z programem prac. Usuwanie jednego elementu nie powinno powodować nieprzewidzianego opadania innych materiałów. Gromadzenie gruzu na stropach, balkonach, klatkach schodowych i innych konstrukcyjnych częściach obiektu jest zabronione.

Pracownicy zatrudnieni na budowie powinni być wyposażeni w środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze, zgodnie z tabelą norm przydziału środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego opracowaną przez pracodawcę.

Kierownik budowy obowiązany jest informować pracowników o sposobach posługiwania się tymi środkami.

Bezpośredni nadzór nad bezpieczeństwem i higieną pracy na stanowiskach pracy sprawują odpowiednio: kierownik budowy (kierownik robót) oraz mistrz budowlany stosownie do zakresu obowiązków.

Na budowie powinny być urządzone punkty pierwszej pomocy obsługiwane przez wyszkolonych w tym zakresie pracowników . Na budowie powinien być wywieszony na widocznym miejscu wykaz zawierający adresy i numery telefonów: najbliższego punktu lekarskiego, najbliższej straży pożarnej, posterunku Policji, najbliższego punktu telefonicznego (urząd pocztowy, mieszkanie prywatne, budka telefoniczna itp.). Wymienione wyżej adresy i numery telefonów powinny być znane każdemu z pracowników nadzoru technicznego.

Osoba kierująca pracownikami jest obowiązana:

- Organizować stanowiska pracy zgodnie z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy
- Dbać o sprawność środków ochrony indywidualnej oraz ich stosowania zgodnie z przeznaczeniem
- Organizować, przygotować i prowadzić prace, uwzględniając zabezpieczenie pracowników przed wypadkami przy pracy, chorobami zawodowymi i innymi chorobami związanymi z warunkami środowiska pracy
- Dbać o bezpieczny i higieniczny stan pomieszczeń pracy i wyposażenia technicznego , a także o sprawności środków ochrony zbiorowej i ich stosowania zgodnie z przeznaczeniem
- Zapewnić bezpieczną i sprawną komunikację umożliwiającą szybką ewakuację na wypadek pożaru, awarii i innych zagrożeń

W razie stwierdzenia bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia pracowników osoba kierująca pracownikami jest do niezwłocznego wstrzymania prac i podjęcia działań w celu usunięcia tego zagrożenia.